

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w latach 2008-2016 – przemiany i stan obecny

Author: Renata Ćmiel, Urszula Iwańska

Citation style: Ćmiel Renata, Iwańska Urszula. (2018). Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w latach 2008-2016 – przemiany i stan obecny. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warząchowska (red.), „Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” (S. 28-39). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Renata Ćmiel, Urszula Iwańska

Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w Sosnowcu

Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w latach 2008–2016 – przemiany i stan obecny

Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi, ze swoją ponad czterdziestoletnią historią, jest jedną z najstarszych bibliotek specjalistycznych funkcjonujących w Uniwersytecie Śląskim. Trzydziestolecie działalności BWNoZ¹ (lata 1975–2007) było przedmiotem wcześniejszego opracowania²; niniejsza publikacja jest nawiązaniem do niej i obejmuje lata 2008–2016.

Omawiając funkcjonowanie BWNoZ wykorzystano wybrane metody badawcze, które pozwoliły na pełną charakterystykę jednostki. Szczególnie istotna była metoda źródłowa, pomocna w analizie dokumentów, sprawozdań. Metoda bibliograficzna umożliwiła m.in. zebranie informacji o publikacjach. Natomiast przedstawienie działalności biblioteki w ujęciu ilościowym umożliwiła metoda statystyczna.

Zgodnie z zapisami Statutu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uchwalonego przez Senat UŚ w dniu 24 stycznia 2012 roku zadaniem biblioteki specjalistycznej wchodzącej w skład systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Śląskiego jest „gromadzenie zbiorów i tworzenie warsztatu informacyjnego zgodnego z kierunkami kształcenia i potrzebami badań naukowych jednostki, w której działa”³. Realizując powyższe, jednocześnie podążając za zmianami w kie-

---

¹ W dalszej części publikacji nazwa *Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi* będzie używana w postaci akronimu BWNoZ.

² M. GIL, R. ĆMIEL: *Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego – trzydzieści lat działalności*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 270–278.

³ Zob. *Statut Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uchwalony przez Senat Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w dniu 24 stycznia 2012 roku*. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/prawo/obw2017060100.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

runkach kształcenia na Wydziale Nauk o Ziemi, profil gromadzenia zbiorów został rozszerzony o zagadnienia związane z inżynierią zagrożeń środowiska, turystykę i geografię regionalną. Nadal jednak główny zręb zbiorów stanowią publikacje z zakresu nauk o Ziemi oraz dziedzin pokrewnych (statystyka, planowanie przestrzenne, ochrona środowiska, chemia). Obecnie na WNoZ realizowane są następujące kierunki kształcenia: geografia, geologia, geologia stosowana, geofizyka, inżynieria zagrożeń środowiska, turystyka.

Wpisując się w nowe trendy działalności bibliotek, nasza instytucja oprócz gromadzenia, opracowania i udostępniania tradycyjnych zbiorów (książki, czasopisma, mapy i atlasy w wersji drukowanej), w znacznym stopniu koncentruje się obecnie na wykorzystaniu źródeł elektronicznych.

Struktura organizacyjna i lokalowa BWNoZ

BWNoZ, jako biblioteka specjalistyczna, organizacyjnie podlega kierownikowi jednostki przy której funkcjonuje, w tym przypadku Dziekanowi Wydziału Nauk o Ziemi, a merytorycznie – Dyrektorowi Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego⁴.

Szczegółowe zadania biblioteki w zakresie udostępniania zbiorów realizowane są przez odpowiednie agendy: dwie wypożyczalnie – ogólną oraz składnicy map i dwie czytelnie – ogólną oraz składnicy map. W roku 2005 czytelnia ogólna zyskała całkiem nowe lokum w budynku Auli Międzywydziałowej. Zdecydowano wówczas, aby opuszczone pomieszczenia przeznaczyć na zorganizowanie nowej wypożyczalni z perspektywą przystosowania jej do uruchomienia wypożyczalni elektronicznej. W ten sposób w 2009 roku otworzono wypożyczalnię w nowym miejscu na III piętrze budynku dydaktycznego Wydziału Nauk o Ziemi. Agendy mieszczące się na III piętrze (pracownia, wypożyczalnia ogólna i magazyny) zajmują teraz 380 m². Czytelnia ogólna, umieszczona w budynku Auli Międzywydziałowej, zajmuje 457 m².

W opisywanym okresie uległa również zmianie sytuacja lokalowa składnicy map. W roku 2013, po opuszczeniu pomieszczeń dotychczas zajmowanych przez Bibliotekę Wydziału Informatyki i Nauki o Materiałach na IV piętrze budynku dydaktycznego WNoZ, zajęła je składnica map. Dzięki temu, pomieszczenia składnicy zostały skoncentrowane w jednym skrzydle, na poziomie jednego piętra. W tej przestrzeni została wydzielona strefa czytelnia oraz strefa wypożyczalni. Ostatecznie lokal składnicy map zajął powierzchnię 175 m². Zmiana ta pozytywnie wpłynęła na organizację pracy całej biblioteki. Skrócił się czas obsługi użytkowników, ułatwiono dostęp do zbiorów oraz efektywniej zarządzano pracą bibliotekarzy.

---

⁴ Zob. *Sprawozdanie z działalności bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego za rok 2008*. Katowice 2009 (mps).

Polityka personalna

Na przestrzeni omawianego okresu w BWNoZ zatrudnionych było osiem osób: dr Grażyna Tetela (od 1975 do 2012) – kustosz dyplomowany, Urszula Iwańska (od 1983 do nadal) – kustosz, Barbara Tyc (od 1987 do nadal) – kustosz, Marzena Nowak (od 1987 do nadal) – kustosz, Renata Ćmiel (od 1994 do nadal) – kustosz, Joanna Warot (od 2003 do nadal) – bibliotekarz, od 2015 kustosz, Irena Nowak (od 2003 do nadal) – starszy specjalista naukowo-techniczny, Magdalena Gil (od 2003 do nadal) – starszy technik, od 2015 specjalista inżynieryjno-techniczny.

Struktura wykształcenia pracowników, ich kwalifikacje i umiejętności w pełni odpowiadają potrzebom biblioteki specjalistycznej obsługującej użytkowników zorientowanych dziedzinowo w kierunku szeroko pojętej tematyki nauk o Ziemi. W bibliotece pracują specjaliści dziedzinowi, posiadający wykształcenie z zakresu geografii i geologii, których kompetencje są wykorzystywane w każdym aspekcie działalności bibliotecznej – od typowania pozycji do zakupu po udzielanie informacji dziedzinowej.

Kadra BWNoZ sukcesywnie podnosiła swoje kwalifikacje i uzupełniała wykształcenie, aby móc w pełni wykorzystać swój potencjał. Praktyki zawodowe odbywały się w jednostce macierzystej (Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego) oraz w Bibliotece Głównej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Inną formą podniesienia kwalifikacji był udział w studiach podyplomowych kwalifikacyjnych „Technologie informacyjne w bibliotekach społeczeństwa wiedzy”. Studia te utworzono na mocy Zarządzenia Rektora Uniwersytetu Śląskiego⁵ w związku z dofinansowaniem Projektu „Uniwersytet Partnerem Gospodarki Opartej na Wiedzy” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Istotnym źródłem specjalistycznej wiedzy bibliotekarskiej i dziedzinowej są konferencje i warsztaty szkoleniowe. Uczestnictwo w nich umożliwiło pracownikom BWNoZ doskonalenie warsztatu pracy. W ostatnim czasie popularną postacią szkoleń były warsztaty przeprowadzane online, np. webinaria proponowane przez Centrum NUKAT w zakresie opracowania, webinaria Wydawnictwa Elsevier dotyczące korzystania z baz Scopus oraz Science Direct.

Wychodząc naprzeciw zmianom roli bibliotekarza we współczesnym świecie oraz dostrzegając specyficzne potrzeby użytkownika niepełnosprawnego, w latach 2008–2009 pracownicy biblioteki podjęli także naukę języka miganego na kursach przygotowanych przez Polski Związek Głuchych (kursy I i II stopnia języka miganego dla nauczycieli).

---

⁵ Zarządzenie nr 5 z dnia 19 stycznia 2009 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie utworzenia Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych „Technologie Informacyjne w Bibliotekach Społeczeństwa Wiedzy”. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz200905.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

W roku 2012 nastąpiła zmiana na stanowisku kierownika biblioteki. Dr Grażyna Tetela, pełniąca tę funkcję od początku istnienia instytucji, po blisko czterdziestoletniej pracy zawodowej odeszła na emeryturę. Jej następczynią została Renata Ćmiel, długoletni pracownik BWNoZ.

Dr Grażyna Tetela w dalszym ciągu dzieli się swoją wiedzą fachową i znakomitym rozeznanie problemów środowiska bibliotekarskiego. Jest zaangażowana w redagowanie kwartalnika „Bibliotheca Nostra”, udziela się również w Radzie Bibliotecznej UŚ. Świadectwem docenienia wkładu pracy dr Grażyny Teteli było uhonorowanie jej złotą odznaką *Za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego*⁶, która została wręczona w trakcie Jubileuszowej 40. Inauguracji Roku Akademickiego 2013/2014. Podczas tej uroczystości srebrną odznaką *Za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego* otrzymała też Barbara Tyc⁷. Jej profesjonalizm został doceniony również przez środowisko studenckie uczelni, które w 2011 roku nominowało Barbarę Tyc do nagrody *Diamentowe Globy* w kategorii *Przyjaciel Studenta*.

Organizacja i zarządzanie zbiorami

Realizując jedno z podstawowych zadań biblioteki jakim jest organizacja i zarządzanie zbiorami, BWNoZ skupia się przede wszystkim na zaspokojeniu potrzeb głównych odbiorców jej zbiorów, czyli studentów i pracowników Wydziału Nauk o Ziemi. W kształtowaniu polityki gromadzenia duże znaczenie mają wskazówki nauczycieli akademickich oraz samych studentów. Od lat podstawowymi działaniami w kierunku pozyskiwania zbiorów są: zakup, wymiana międzybiblioteczna oraz dary. Z zakupu pochodzą prawie wszystkie rodzaje zbiorów – książki, czasopisma (prenumerata) oraz zbiory kartograficzne. Głównym źródłem finansowania zakupów materiałów bibliotecznych – na mocy przepisów określających finansowanie nauki – są dotacje organizatora (dotacja MNiSW⁸ na działalność statutową, dotacja MNiSW na projekty badawcze, dopłata Rektora). W latach 2015–2016 istotnym wsparciem finansowym dla BWNoZ były fundusze z dotacji projakościowej dla Centrum Studiów Polarnych (CSP), któremu nadano status Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego (KNOW). To wyróżnienie zostało przyznane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2014 roku. Centrum jest konsorcjum naukowym utworzonym przez Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego jako jednostka wiodąca oraz Instytut Geofizyki PAN i Instytut Oceanologii PAN⁹.

---

⁶ Uchwała nr 262 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przyznania złotych i srebrnych odznak „Za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego”. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/uchw2014262.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

⁷ Ibidem.

⁸ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

⁹ Centrum Studiów Polarnych. <http://www.polarknow.us.edu.pl/csp> [dostęp: 30.06.2017].

Duże znaczenie w budowaniu zasobów BWNoZ ma wymiana międzybiblioteczna. Ta forma gromadzenia dała możliwość uzupełnienia zbiorów o pozycje często niedostępne na rynku księgarskim. Rozpoczęcie współpracy z bibliotekami polskimi i zagranicznymi w tym zakresie datuje się na rok 1986 (15 instytucji). Liczba współpracujących bibliotek na przestrzeni lat ulegała zmianie. Główną przyczyną fluktuacji liczby partnerów były problemy finansowe instytucji. Przez cały okres działalności BWNoZ prowadzi wymianę publikacji z 25 kooperantami. W ostatnim czasie, w związku z ogólną tendencją zastępowania prac drukowanych wersją elektroniczną, nasza współpraca często ogranicza się do przesyłania informacji o dostępie do nowej wersji publikacji.

Ogromną wartość w kształtowaniu zbiorów bibliotecznych BWNoZ mają dary, głównie od osób indywidualnych. Otrzymane dary są selekcjonowane, a zinwentaryzowaniu podlegają tylko wybrane pozycje. Tą drogą udało się uzupełnić kolekcje ważnych czasopism, często też pozwoliło to na stworzenie ciągu dubletów, które mogą stanowić zabezpieczenie dla podstawowego ciągu czasopisma.

Wszelkie czynności związane z zarządzaniem zbiorami kartograficznymi należą do kompetencji zespołu składnicy map. Pozyskiwaniem nowych dokumentów zajmują się głównie specjaliści pracujący w tej agendzie. Kolekcja składnicy, której kompletowane rozpoczęło się już w 1976 jest stale powiększana o różnego rodzaju jednostki kartograficzne w postaci drukowanej, jak również w postaci cyfrowej. Podstawowym sposobem gromadzenia nadal pozostaje zakup w wydawnictwach kartograficznych i ośrodkach geodezyjnych. Cenne nabytki składnicy pochodzą też z darów od instytucji oraz osób prywatnych.

W ostatnim czasie ważnym tematem staje się digitalizacja¹⁰ zbiorów. Podstawowym powodem rozpoczęcia tego procesu w składnicy map była ochrona zbiorów, z czasem zdigitalizowane zbiory stały się jednym ze sposobów udostępniania. Oprócz tworzenia cyfrowego zbioru map, z którego mogą korzystać uprawnieni użytkownicy, zasób kartograficzny składnicy stał się również interesujący dla innych instytucji zajmujących się upublicznianiem treści cyfrowych. I tak kilkadziesiąt arkuszy niemieckich map glebowych (Bodenschätzungskarte) w skali 1:25 000 z lat 1940–1943 zostało zeskanowanych na potrzeby Archiwum Map Wojskowego Instytutu Geograficznego.

W BWNoZ gromadzony jest szczególnie rodzaj zbiorów specjalnych, jakim są dysertacje doktorskie. Pierwsza praca doktorska, zapisana w Rejestrze Prac Doktorskich, została obroniona w roku 1989. Do końca 2016 roku zarejestrowano 212 rękopiśmiennych rozpraw doktorskich. Informacje o doktoratach obronionych na Wydziale Nauk o Ziemi są dostępne w Katalogu Dok-

---

¹⁰ Zob. R. LIS: *Digitalizacja zasobów bibliotecznych*. W: *Bibliotekarstwo*. Pod red. A. TOKARSKIEJ. Warszawa 2013, s. 155–171.

toratów (<http://www1.bg.us.edu.pl/doktoraty/Doktoraty.aspx>). Warunki gromadzenia i udostępniania prac doktorskich określone zostały w Zarządzeniu Rektora UŚ¹¹.

Obok gromadzenia bogatego księgozbioru, ważnym etapem pracy bibliotecznej jest sprawne opracowanie i uwidocznienie zbiorów w źródłach internetowych. W zakresie opracowania zbiorów, BWNoZ jako jednostka funkcjonująca w ramach systemu biblioteczno-informacyjnego UŚ, merytorycznie podlega ustaleniom Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Zgodnie z decyzją BUŚ o wdrożeniu wspólnej bazy wszystkich bibliotek uczelni tworzonej metodą współkatalogowania, BWNoZ w 1999 roku rozpoczęła katalogowanie swoich zbiorów w zintegrowanym systemie bibliotecznym PROLIB. W tym miejscu należy podkreślić fakt, że BWNoZ była jedną z pierwszych bibliotek specjalistycznych, która podjęła pracę w PROLIB-ie. Niedługo później, w 2001 roku, podjęto współpracę z bazą NUKAT¹². Początkowo wprowadzano tylko rekordy do kartoteki hasel wzorcowych (khw), modyfikowano rekordy bazowe oraz importowano rekordy bibliograficzne z bazy narodowej do katalogu lokalnego. W pierwszym okresie konieczność kontrolowania rekordów bibliograficznych wprowadzanych do katalogu komputerowego UŚ hasłami khw spowolniła proces opracowania. Jednak w miarę zapełniania khw nowymi rekordami, korzyści z jej stosowania stały się wymierne. Od 2005 roku zakres współpracy rozszerzył się. Od tej pory BWNoZ obowiązkowo sporządza również opisy bibliograficzne do NUKAT, wykorzystując przy tym format MARC21. Następnie rekordy bazowe zostają skopiowane do katalogu PROLIB. Ta forma pracy wymagała opanowania nowych zasad tworzenia rekordów, ale dzięki możliwości importowania dała wiele korzyści. Od roku 2010 format MARC21 został zastosowany również w najnowszej wersji systemu PROLIB M21. Od początku istnienia wspólnej bazy katalogerzy BWNoZ wprowadzili 31 545 rekordów opisów bibliograficznych dokumentów, w tym 28 878 książek i 2 654 wydawnictw ciągłych. Elektroniczna baza zasobów BWNoZ jest widoczna dla użytkownika poprzez tzw. katalog OPAC (Online Public Access Catalog) systemu PROLIB. Katalog ten umożliwia zamawianie, rezerwację i prolongatę wypożyczonych dokumentów. Przechodzenie od tradycyjnego sposobu wypożyczania do wypożyczalni elektronicznej przebiegało w BWNoZ etapowo. Większość procesów niezbędnych do jej uruchomienia, m.in. wprowadzenie do katalogu elektronicznego zasobów skatalogowanych tradycyjnie oraz stworzenie bazy czytelników przeprowadzono sukcesywnie, co pozwoliło na uruchomienie elektronicznej wypożyczalni w 2012 roku.

---

¹¹ Zarządzenie nr 31 z dnia 13 marca 2013 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie utworzenia repozytorium rozpraw doktorskich dopuszczonych do publicznej obrony w Uniwersytecie Śląskim oraz określenia trybu i warunków ich gromadzenia i udostępniania przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego i biblioteki specjalistyczne. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz201431.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

¹² NUKAT – Narodowy Uniwersalny Katalog Centralny tworzony przez polskie biblioteki akademickie.

Największym wyzwaniem dla katalogerów i kartografów BWNoZ było opracowanie i udostępnianie zbiorów kartograficznych. Ten rodzaj zasobów jest bardzo specyficzny, a przy tym szczególnie ważny dla środowiska akademickiego wydziału, gdzie mapa jest często podstawą rozwiązywania problemów naukowych. Kwestie te zostały szerzej omówione w publikacji Urszuli Iwańskiej i Ireny Nowak¹³.

Istotnym punktem w aktywności zawodowej było rozpoczęcie prac nad dokumentowaniem dorobku naukowego pracowników Wydziału Nauk o Ziemi, nastąpiło to w 1983 roku. Gdy powstała baza *Bibliografia Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego* tradycyjna wersja kartkowa została zastąpiona wersją elektroniczną. Od 1996 roku baza jest nieprzerwanie zasilana rekordami bibliograficznymi publikacji naukowych oraz rekordami do modułu „Pracownik”. Do końca 2016 roku operatorzy bazy z BWNoZ wprowadzili łącznie 6 550 rekordów.

W momencie pojawienia się ustawowego obowiązku przekazywania danych o publikacjach pracowników i innych osób wskazujących jednostkę naukową w afiliacji do Modułu Sprawozdawczego Polskiej Bibliografii Naukowej (MS PBN)¹⁴ podjęto w Uniwersytecie Śląskim decyzję, że Moduł będzie zasilany rekordami importowanymi bezpośrednio z bazy *Bibliografia Dorobku Pracowników UŚ*. Moduł Sprawozdawczy PBN jako część Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on stał się też źródłem danych o publikacjach naukowych w procesie kompleksowej oceny działalności jednostek naukowych – parametryzacji w 2017 roku. Zatem, bardzo ważnym kryterium stało się prawidłowe zapisanie publikacji w Module Sprawozdawczym PBN. Osoba odpowiedzialna za realizację tego zadania obejmuje funkcję Importera Publikacji. Na mocy *Zarządzenia Rektora Uniwersytetu Śląskiego 63/2015*¹⁵ obowiązki Importera Publikacji dla Wydziału Nauk o Ziemi powierzono Renacie Ćmiel. W momencie zamknięcia aktualizacji ostatniego okresu sprawozdawczego, tj. 28 lutego 2017 roku w Module Sprawozdawczym PBN zaindeksowano 1 571 rekordów (wg typów: książka, artykuł, rozdział).

---

¹³ U. IWAŃSKA, I. NOWAK: *Dylematy opracowania zbiorów kartograficznych na przykładzie Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2010, nr 2 (21), s. 73–85.

¹⁴ *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 czerwca 2015 r. w sprawie Systemu Informacji o Nauce* (Dz.U. 2015, poz. 944). <http://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2015/944/1> [dostęp: 30.06.2017] oraz *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lutego 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Systemu Informacji o Nauce* (Dz.U. 2016, poz. 309). <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2016/309/1> [dostęp: 30.06.2017].

¹⁵ *Zarządzenie nr 63 z dnia 17 kwietnia 2015 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w sprawie dokumentowania i upowszechniania dorobku naukowego pracowników Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz201563.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

Organizowanie dostępu do informacji

Kadra naukowa i studenci wydziału mają zapewniony dostęp do wszystkich prenumerowanych w Uniwersytecie Śląskim źródeł elektronicznych (bibliograficznych baz danych, serwisów czasopism, książek elektronicznych, bibliotek cyfrowych itp.), posadowionych na różnych platformach, poprzez stanowiska komputerowe zlokalizowane w czytelnich BWNoZ. Użytkownicy mają również możliwość zdalnego dostępu do ww. źródeł za pośrednictwem systemów zdalnego dostępu do zasobów elektronicznych. Początkowo służył temu system OneLog, a w roku 2015 wprowadzono system HAN (Hidden Automatic Navigator).

W momencie powstania nowej czytelnicy (2005) zaistniały możliwości uzupełniania komputerów o oprogramowania szkoleniowe służące studentom, m.in. oprogramowania z zakresu Geograficznych Systemów Informacyjnych (ArcGis, QGIS).

Działalność informacyjna i dydaktyczna

Do szczególnych zadań wchodzących w zakres działań dydaktycznych biblioteki wchodzi szeroko rozumiana edukacja informacyjna¹⁶, która przybiera różne formy: szkolenia, wystawy, prezentacje.

Od wielu lat BWNoZ organizuje zajęcia z przedmiotu *Przysposobienie biblioteczne* dla studentów pierwszego roku wszystkich kierunków studiów prowadzonych na Wydziale Nauk o Ziemi, tj. geografii, geologii, geologii stosowanej, geofizyki oraz inżynierii zagrożeń środowiska. Podstawowym celem tych szkoleń jest przygotowanie studenta do korzystania z zasobów systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Śląskiego. Od roku 2013 obowiązkową formą szkolenia jest też odbycie kursu e-learningowego *Przysposobienie biblioteczne* na platformie kształcenia na odległość (<http://el.us.edu.pl/upgow>).

Dodatkowo są prowadzone liczne specjalistyczne szkolenia w zakresie wykorzystania elektronicznych źródeł informacji, dostosowane indywidualnie do potrzeb zainteresowanego użytkownika.

Ważną formą działalności informacyjnej są wystawy. BWNoZ przygotowała szereg wystaw okolicznościowych, tematycznych oraz prezentujących nowe nabytki. Zorganizowane zostały m.in.:

- wystawa z okazji Jubileuszu 70-lecia prof. dr hab. Marii Z. Pulinowej (2008),
- wystawa z okazji nadania tytułu *doctora honoris causa* prof. Jonovi Ove Hagenovi (2008),
- wystawa książek związana z Warsztatami Chromatografii Jonowej (2008),

---

¹⁶ Por. J. DZIAK [et al.]: *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich – raport z badań*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2013, nr 1 (31), s. 26–41.

- wystawa „Literatura »polarna« w zbiorach Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi” w ramach odbywającego się na Wydziale XXXIV Sympozjum Polarnego (2012),
- wystawa „Literatura górská w zbiorach Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi” (2014),
- stałe wystawy prezentujące dorobek publikacyjny pracowników WNoZ.

Z okazji Jubileuszu 40-lecia Wydziału Nauk o Ziemi (2014) uczestniczyliśmy w pracach przy tworzeniu specjalnej wystawy okolicznościowej, w części prezentującej najważniejsze publikacje pracowników – twórców wydziału (ilustr. 1 i 2).

Ważnym sposobem promowania Wydziału Nauk o Ziemi był udział w dwóch edycjach katowickich Targów Książki, w których koordynacją wybranych imprez towarzyszących zajęli się pracownicy BWNoZ¹⁷. Z ich inicjatywy, w czasie I Targów Książki (20–23 października 2011 roku) zaprezentowano publikacje pracowników Wydziału o tematyce dotyczącej regionu śląskiego. Natomiast podczas II Targów Książki (7–9 września 2012 roku) zorganizowano wykłady poprowadzone przez pracowników WNoZ – prof. dr. hab. Stanisława Czaję oraz dr. Roberta Krzysztofika.

Świadectwem zaangażowania biblioteki w życie macierzystego wydziału była publikacja wydana z okazji jubileuszu trzydziestopięciolecia pt. *35 lat nauk o Ziemi w Uniwersytecie Śląskim*¹⁸.

Ilustr. 1. Plakat wystawy okolicznościowej z okazji 40-lecia WNoZ

Źródło: Muzeum Wydziału Nauk o Ziemi.

¹⁷ Zob.: R. ĆMIEL: *Targi Książki w Katowicach*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2011, nr 1 (23), s. 136–138; EADEM: *Pierwsza edycja Targów Książki w Katowicach*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 1 (27), s. 114–116.

¹⁸ *35 lat nauk o Ziemi w Uniwersytecie Śląskim*. Red. R. ĆMIEL, U. IWAŃSKA, G. TETELA. Sosnowiec 2010.

Ilustr. 2. Fragment wystawy z okazji Jubileuszu 40-lecia WNoZ, 13 czerwca 2014 r.

Źródło: Jubileusz 40-lecia Wydziału Nauk o Ziemi. <https://www.us.edu.pl/node/391152/img/391155?page=36> [dostęp: 30.06.2017].

Opracowano również biogramy wybitnych geografów – prof. Stanisława Dziadka oraz prof. Józefa Szaflarskiego do książki *Geografowie polscy. Słownik biograficzny* zainicjowanej przez prof. Antoniego Jackowskiego (Uniwersytet Jagielloński).

Sporządzono też *Bibliografię zawartości czasopisma „Geologia” za lata 1977–2004*. Bibliografia prezentuje spis zawartości periodyku ukazującego się od 1977 roku w ramach serii „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego”, w podserii „Geologia”, a od 1993 roku w podserii „Nauki o Ziemi”. Opisy bibliograficzne obejmują całość wydawniczą tytułu, uszeregowane są alfabetycznie w obrębie każdego rocznika, a cenne dopełnienie stanowi alfabetyczny indeks osobowy. Ta inicjatywa bibliotekarzy była odpowiedzią na licznie zgłaszane problemy wyszukiwawcze użytkowników BWNNoZ¹⁹.

---

¹⁹ *Bibliografia zawartości czasopisma „Geologia” za lata 1977–2004*. Oprac. R. ĆMIEL, M. GIL, Sosnowiec 2009 (mps).

Bibliotekarze BWNoZ – w ramach współpracy z Sekcją Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w zakresie wymiany informacji i uzupełniania wiedzy – uczestniczyli w szeregu konferencji realizowanych w ramach Forów SBSW SBP. W roku 2006 oraz 2008 w siedzibie BWNoZ miały miejsce zebrania Rady Programowej SBSW. W lutym 2009 roku, również w siedzibie BWNoZ, odbyło się XVII Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych, w ramach którego zorganizowano seminarium poświęcone problemom etyki zawodowej bibliotekarzy.

Na przestrzeni lat 2008–2016 nastąpiły znaczące zmiany w działalności BWNoZ, których celem było zapewnienie jak najlepszej obsługi coraz bardziej wymagających użytkowników. Wzrastały kompetencje zawodowe kadry, stworzono odpowiednią przestrzeń dla efektywnego wykorzystania stale rozwijających się technik informacyjnych.

Bibliografia

- 35 lat nauk o Ziemi w Uniwersytecie Śląskim. Red. R. ĆMIEL, U. IWAŃSKA, G. TETELA. Sosnowiec 2010.
- Bibliografia zawartości czasopisma „Geologia” za lata 1977–2004. Oprac. R. ĆMIEL, M. GIL, Sosnowiec 2009 (mps).
- ĆMIEL R.: *Targi Książki w Katowicach*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2011, nr 1 (23), s. 136–138.
- ĆMIEL R.: *Pierwsza edycja Targów Książki w Katowicach*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2012, nr 1 (27), s. 114–116.
- DZIAK J. [et al.]: *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich – raport z badań*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2013, nr 1 (31), s. 26–41.
- GIL M., ĆMIEL R.: *Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego – trzydzieści lat działalności*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 270–278.
- IWAŃSKA U., NOWAK I.: *Dylematy opracowania zbiorów kartograficznych – na przykładzie Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2010, nr 2 (21), s. 73–85.
- LIS R.: *Digitalizacja zasobów bibliotecznych*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA, Warszawa 2013, s. 155–171.
- NOWAK I.: *Odnaleziona mapa ze zbiorów kartograficznych Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2009, nr 2 (18), s. 100–105.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 czerwca 2015 r. w sprawie Systemu Informacji o Nauce (Dz.U. 2015, poz. 944). <http://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2015/944/1> [dostęp: 30.06.2017].
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lutego 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Systemu Informacji o Nauce (Dz.U. 2016, poz. 309). <http://dziennikustaw.gov.pl/du/2016/309/1> [dostęp: 30.06.2017].

Sprawozdanie z działalności bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego za rok 2008. Katowice 2009 (mps).

Statut Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach uchwalony przez Senat Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w dniu 24 stycznia 2012 roku. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/prawo/obw2017060100.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

Uchwała nr 262 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dn. 29.04.2014 r. w sprawie przyznania złotych i srebrnych odznak „Za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego”. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/uchw2014262.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

Zarządzenie nr 5 z dnia 19 stycznia 2009 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie utworzenia Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych „Technologie Informacyjne w Bibliotekach Społeczeństwa Wiedzy”. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz200905.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

Zarządzenie nr 31 z dnia 13 marca 2013 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie utworzenia repozytorium rozpraw doktorskich dopuszczonych do publicznej obrony w Uniwersytecie Śląskim oraz określania trybu i warunków ich gromadzenia i udostępniania przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego i biblioteki specjalistyczne. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz201431.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

Zarządzenie nr 63 z dnia 17 kwietnia 2015 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w sprawie dokumentowania i upowszechniania dorobku naukowego pracowników Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz201563.pdf> [dostęp: 30.06.2017].

Streszczenie

Artykuł opisuje działalność Biblioteki Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w latach 2008–2016. Porusza zagadnienia struktury organizacyjnej, polityki personalnej oraz zarządzania zbiorami. Przedstawia szczegółowe zadania wchodzące w zakres działalności BWNoZ jako biblioteki specjalistycznej działającej na rzecz społeczności akademickiej Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego.

Słowa kluczowe:

Biblioteka Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, gromadzenie zbiorów, opracowanie zbiorów, bibliografia, polityka personalna, parametryzacja